

Pojam, funkcije i vrijednosti novca

Popović, Aleksandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:273687>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Aleksandra Popović

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Pojam, funkcije i vrijednosti novca

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STOSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Aleksandra Popović

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Pojam, funkcije i vrijednosti novca

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Izv.dr.sc. Igor Kralik, mentor
2. Prof. dr.sc. Ružica Lončarić, član
3. Sanja Jelić, mag.ing.agr., član

Osijek, 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Završni rad

Aleksandra Popović

Pojam, funkcije i vrijednosti novca

Sažetak: Novcem se svi proizvodi ljudskog rada mogu razmijeniti. Odnosno ultimativna roba za koju se svaka druga roba može kupiti. Novac predstavlja nositelj vrijednosti u razmjeni robe i usluge. Funkcije novca svedene su na ulogu u robnoj proizvodnji i razmjeni. Imamo tri osnovne skupine podjele novca a to su: klasična funkcija novca, suvremena funkcija novca i numizmatička funkcija novca. Osnovni cilj ovoga rada je pobliže se upoznati s pojmovima koje svakodnevno susrećemo i koji utječu na naš život. Osim novca kao pojma, rad obuhvaća i povijest razvoja novca do onog oblika kojeg danas poznajemo, njegovu vrijednost, te sve funkcije koje novac obavlja. Samim time važnost elektronskog oblika plaćanja, banaka, kredita, upoznavanje sa instrumentima platnog prometa, oblici štednje novca te opis i značaj drugih financijskih pojmova.

Ključne riječi: novac, vrijednost, funkcije, pojam

20 stranice, 2 tablice, 11 grafikona i slika, 35 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of agrobiotechnical sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics

BSc Thesis

Aleksandra Popović

Concept, functions and values of money

Summary: Money can exchange all the products of human labour. It is the ultimate commodity for which any other commodity can be purchased. Money is the bearer of value in the exchange of goods and services. The functions of money are reduced to a role in commodity production and exchange. We have three basic groups of money division and they are: classical money function, modern money function and numismatic money function. The main goal of this paper is to get acquainted with the concepts that we encounter every day and that affect our lives. In addition to money as a concept, work includes the history of the development of money to the form we know today, its value, and all the functions that money performs, thus, the importance of electronic forms of payment, banks, loans, introduction to payment instruments, forms of saving money and the description and importance of other financial terms.

Key words: money, values, functions, concept

20 pages, 2 tables, 11 figures, 35 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of agrobiotechnical sciences Osijek and in digital repository of Faculty of agrobiotechnical sciences Osijek.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE.....	3
2.1. Anketno istraživanje	3
2.2. Google Docs	3
3. REZULTATI I RASPRAVA	5
3.1. Povijest i pojam novca.....	5
3.2. Vrijednosti novca.....	8
3.3. Funkcije novca.....	9
3.4. Anketno istraživanje	10
4. ZAKLJUČAK	17
5. POPIS LITERATURE	18

1. UVOD

Pošto je svakog dana vrijednost novca sve važnija i predstavlja jedan od neophodnih čimbenika za ljudski život. Cilj ovoga završnog rada jeste istražiti pojam novca, njegovu povijest, kolika je njegova vrijednost u suvremenom životu i koje su sve njegove funkcije.

Pored uvoda i zaključka, rad se sastoji još od dvije cjeline u kojima su prikazani materijali i metode koje su se koristile za pisanje završnog rada o novcu, također su prikazani rezultati provedenih metoda koje prikazuju pojam i povijest te kolika je vrijednost novca i koje su njegove funkcije.

Novac predstavlja ultimativnu robu za koju se svaka druga roba može kupiti. Svi proizvodi ljudskog rada mogu se razmijeniti novcem. To znači da prilikom transakcije, novac je sredstvo koje će vjerovnik na osnovu zakonske obveze tražiti od dužnika za pokriće njegovih obveza. U razmjeni robe i usluge nositelj je vrijednosti.

Utvrđeno je da se novac smatra kao kulturno-pravni te povijesno-ekonomski fenomen. Temelj slobodnog tržišta je financijski sustav, koji svojim ekonomskim utjecajem potiče globalizaciju ističe Božina (2008.). S obzirom da imamo ograničenu ponudu na tržištu dobara, novac služi kao posrednik. Da bi novac bio kvalificiran kao novac, mora zadovoljavati određene norme. A to je da bude sredstvo pohrane vrijednosti odnosno posjedovanje sredstva kako bi njime pohranili vrijednosti za buduću kupovinu onda se smatra da čuva i pohranjuje vrijednost. Ovu kvalitetu nema kvarljiva roba. Jedna od najbitnijih normi jeste novac kao sredstvo razmjene, da bi imali neko dobro moramo ga razmijeniti. I treća norma je obračunska jedinica. To znači da bi vrjednovali određeno dobro koristimo novac kao svojstvo obračunske jedinice.

Božina (2008.) je utvrdio da novac tijekom razmjene u ekonomskom smislu „oblik razmjene“, a u pravnom smislu „oblik plaćanja“. Kod predaje „iz ruke u ruku“ se obje uloge novca postižu u istom trenutku.

Značaj njegove vrijednosti seže još od davnina. Riječ novac potječe iz latinskog naziva (lat. pecus) što predstavlja stoku i blago. U to vrijeme u primitivnoj robnoj razmjeni stoka je služila kao prirodni novac, takvu razmjenu dobara primjenjivali su arhaiski narodi, pored stoke kao platežno sredstvo koristila se kauri puževi i školjke.

Lovrinović i Ivanov (2009.) su zaključili da novac kao posrednik u razmjeni roba i/ili usluga, uz novac se veže i cijena roba i/ili usluga, odnosno kao opći ekvivalent javit će se cijena. Također treba napomenuti da je novac zakonsko sredstvo plaćanja na određenom području, pa u pojedinim državama oblici i opticaj novca je uređen po posebnom zakonu koji tamo vrijedi. Kada se u širem aspektu promatra pojam novca, može se reći da se pod tim pojmom podrazumijevaju uveliko širi spektri oblika koji obavljaju funkcije novca te je stupanj likvidnosti niži u odnosu na valutni novac, zbog toga se vrste vrijednosnica predstavljaju kao novčani surogat odnosno zamjena novcu.

2. MATERIJAL I METODE

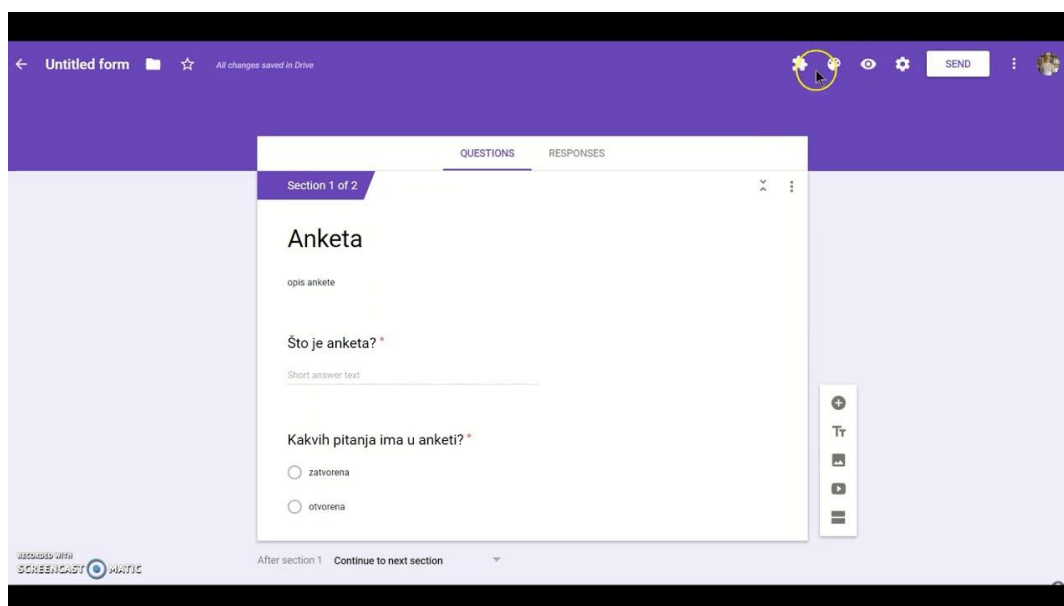
Prilikom pisanja završnog rada koristila sam svu dostupnu stručnu i znanstvenu literaturu. Također, korištene su standardne metode analize, istraživanja, deskripcije kojom se definiralo pojam, koje su vrijednosti i funkcije novca. U radu su kao izvor podataka i rezultati ankete.

2.1. Anketno istraživanje

Jedno od glavnih podataka za završni rad korišteno je anketno istraživanje. Anketa je provedena u Google aplikaciji „Google obrasci“ koja sadrži 18 pitanja. Anketi je pristupilo 115 ispitanika sa područja Republike Hrvatske. Istraživanje se vršilo u vremenskom razdoblju od lipnja 2020. do srpnja 2020. godine.

2.2. Google Docs

Google Docs predstavlja program koji služi za obradu teksta. Google nudi u sklopu svoje usluge Google Drive, također Google Docs je besplatni web softverski uredski paket koji uključuje Google tablice, Google prezentacije, kao i prezentacijski program (Slika 1).

Slika 1. Aplikacija Google obrazac

Izvor: <https://www.google.com/search?q=google++anketa&tbm>

Prednost aplikacije jeste da omogućava korisnicima izradu i uređivanje datoteka na mreži, dok u stvarnom vremenu ima mogućnost surađivati s drugim korisnicima. Za pohranu i dijeljenje datoteka u oblaku kojega je pokrenuo Google koristimo Google Drive. Umjesto Google Dokumenta još koristimo i Google Drive. To znači da se dokumenti automatski prebacuju sa Google Dokumenta na Google Drive. Google Disk se koristi na računalima, pametnim mobitelima kao i na tabletima. Primjenjujemo ga za dijeljenje, izradu i izmjenu podataka između više računala odnosno korisnika.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Povijest i pojam novca

Ivanov i Marshi (2019.) su zaključili da je novac sredstvo razmjene te zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja. Također, novac posreduje u razmjeni roba i usluga, u funkciji je sredstva razmjene te i sredstvo plaćanja koje omogućuje izmirivanje obveza (dugova). Definiran je zakonima koji određuju što predstavlja zakonsko sredstvo plaćanja u pojedinoj državi, kao i sva pitanja vezana uz izdavanje i korištenje novca.

U članku Ivanković (2016.) citira Kreitneru (2012.) da je Desan najznačajniji predstavnik konstucionalne teorije novca. Odnosno da je novac jedan od načina na koji se konstituiraju odnosi unutar zajednice. Upravo iz koga razloga je bitno tko i kako kreira novac, on predstavlja proces koji određuje odnose između sudionika i prema svakoj grupi, kao i način na koji se provodi distribucija resursa.

U prošlosti, novac se javlja na prijelazu prvobitne zajednice k robovlasničkom društvu. U prvobitnoj zajednici proizvodnja je bila mala te za zadovoljavanje vlastitih potreba zbog toga razmjena i važnost novca nisu bile toliko bitne. Nakon toga, pojavom privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i razvitkom društvene podjele rada dolazi do velikog značaja i potrebe za novcem. U tom razdoblju su se proizvođači odlučivali za proizvodnju jednog ili nekolicine proizvoda, pošto su na tržište neprekidno iznosili svoje proizvode te na sličan način pribavljali sve što im je neophodno za daljnju proizvodnju i životno izdržavanje. Na taj način, počeli su stvarati viškovi, pa je razmjena dobila na velikoj važnosti.

Pojavni oblici novca su: prirodni ili robni novac, metalni ili kovani novac, novčanice koje predstavljaju surogat novcu (certifikati, bankota, papirni novac) i žiralni ili depozitni novac.

Ivanov i Marshi (2019.) tvrde da ovisno o dostignutom stupnju kulturnog i ekonomskog razvoja, kao robni ili prirodni novac su predstavljale različite robe kao što su pšenica, vino, sol, stoka, krzno itd. Odnosno razvojem trampe su se razvile veće uporabne vrijednosti koje predstavljaju robni novac. Ti predmeti su postali simboli vrijednosti i sredstava koja služi za nabavku druge robe. Također, postojali su prometni procesi koji su omogućavali da se robni novac zamjeni simboličkim novcem, samim time dolazimo do prvih surogata novca utvrdili su Srb i sur. (2003.).

Sljedeći pojavni oblik novca je bio metalni (kovani) novac (Slika 2) koji se izgrađivao od bakra, zlata, srebra, olova, željeza, kositra i drugih metala. Bio je u obliku kovanica, prstena, kocki, kolutića itd. Prvenstveno je ličilo na komade metala koji se upotrebljavaju kao sredstvo plaćanja u robnom prometu. Naravno, prilikom svake pojedinačne razmjene se provjeravala njihova kvaliteta (mjerjenje finoće, vaganje težine itd.). U penzatorskom sustavu mjerjenje vrijednosti novca, pojedini trgovci su stavljali na komade metala koji su u prometu svoje žigove kao potvrdu da ti metali imaju svojstva koja im se pripisuju. Tu ulogu preuzima država prilikom uvođenja kovanog novca u promet utvrđenog oblika i veličine. Kasnije se kovani novac transformirao u monetu, odnosno kovani novac od zlata i drugih metala se vodio određenim parametrima propisanih od strane države tj. određena finoća, težina, oblik, te žig države. Te se s pojavom monete dolazi do numeratorskog načina plaćanja utvrdili su Srb i sur. (2003.).

Slika 2. Kovani novac

Izvor: <https://www.google.com/search?q=kovani+novac&tbm>

Treći oblik novca je novčanica (surogat novca), ona predstavlja papirnatu ceduljicu na kojoj je otisnuta novčana vrijednost čija je vrijednost određena vrijednošću one količine zlata koju zamjenjuje njena nominalna vrijednost. Zamjenljiv je za zlatni ili drugi kovani novac pune vrijednosti. Upravljanje novčanicama danas je povjereno središnjim bankama kao institucijama koje reguliraju novčani sustav na određenom teritoriju. Novčanice koje glase na hrvatsku kunu u Hrvatskoj izdaje Hrvatska narodna banka, dok članice Europske unije koje su u sustavu monetarne unije, novčanice eura izdaje Europska središnja banka. 30. Svibnja 1994. godine uvedena je Hrvatska kuna kao novčana jedinica Republike Hrvatske, s podjelom na 100 lipa. Zbog značajne uloge kunina krzna u vrijeme robnog novca odabran je naziv „kuna“ citira Tkalec (2013.).

Slika 3. Novčanice, surogat novca

Izvor: <https://www.google.com/search?q=nov%C4%8Danice+surogat+novca&sxsrf>

Posljednji pojavni oblik novca je bankovni novac (Slika 3). Još je poznat i po nazivima kao depozitni, žiralni ili knjižni novac te izdaju ga banke. Egzistira kao elektronički zapisa o stanju (salda) depozita na tekućim računima i žiroračunima građana, poduzeća i drugih subjekata kod banaka. U prometu razmjene cirkuliraju različiti novčani surogati odnosno zamjena novca. To su zapravo instrumenti koje se mogu koristiti u funkciji sredstva razmjene, ali nisu upotpunosti sredstvo plaćanja, to znači da ih javnost ima pravo odbiti i zahtijevati plaćanje u novcu. Kao surogat novcu spadaju mjenice (Slika 4), bonovi, kreditne kartice, virtualne valute itd. Imaju sposobnost odvijanja razmjene roba i usluga bez posredovanja novca i uz odgodu plaćanja tvrde Ivanov i Marshi (2019.). On potječe još iz 12. stoljeća iz sjeverne Italije gdje je došlo do osnivanja prvih Žiro-banaka. Žiralni novac ima mogućnost obavljanja isplate bez prijenosa efektivnog novca i manipuliranja gotovinom. Sa uspješnim funkcioniranjem žiralnog novca koji ima dobro razgranat i efikasan bankarski sustav te odličnu kontrolu stvaranja i prometanja žiralnog novca. Odnosno, primjenjivanjem ovog načina dolazi do smanjena količine novca u opticaju tj. stvara se bezgotovinski platni promet. Za pojavu inflacije odgovoran je depozitni novac, jer pojavom depozitnog novca banke nisu bile samo posrednici nego i kreatori novca. Također, postoje dva načina kako depozitni novac ulazi u novčani sustav, a to je primarni depozit gdje poslovna banka izdaje depozitni novac na osnovu pologa gotovine, dok sekundarni depozit predstavlja izdavanje novca odobravanjem kredita, bez pologa tj. stvarnog novca. Razvojem novca i novčanih surogata dolazi do brže cirkulacije novca i nižih troškova.

Slika 4. Mjenica

Izvor: <https://www.google.com/search?q=mjenice&tbn>

3.2. Vrijednosti novca

Vremenska vrijednost novca koja se još naziva i diskontirana vrijednost predstavlja financijsku formulu koja izračunava vrijednost određenog iznosa novca koji bi trebao biti primijenjen u budućnosti, s tim da je sveden na sadašnju vrijednost tog iznosa. Odnosno predstavlja izračunavanje iznosa koji se danas mora uložiti kako bi se izjednačila isplata tj. iznos koji će biti primjenjivan u budućnosti. Ovaj proces osnovan je na principu vremenske vrijednosti novca koji kaže da 1 kuna danas vrijedi više nego od 1 kune sutra. Iz tri razloga današnji novac vrijedi više nego sutra zbog: inflacije, kamata i oportunitetnih troškova.

Inflacija, deflacija, devalvacija i revalvacija predstavljaju promjene vrijednosti novca. Inflacija predstavlja povećanje novčanog optjecaja koje ima kao posljedicu porast općeg nivoa cijena, količina novca se mijenja bez obzira na odgovarajuće promjene u robi. Također izraz inflacija predstavlja nadimanje i napuhivanje. Suprotna pojava od inflacije jeste deflacija koja predstavlja poremećaj ravnoteže gospodarskih čimbenika koji se očituje kroz neuravnoteženost robno-novčanih odnosa i ima za posljedicu pad opće razine cijena. Odnosno predstavlja stvarno smanjenje vrijednosti novca i smanjenje kupovne snage. Jedno od akta monetarne vlasti jeste devalvacija, ona predstavlja promjenu vrijednosti novca na intervalutnom planu. Odnosno zakonskim putem je provedeno smanjenje vrijednosti novca u odnosu na standard tj. zakonsko sniženje intervalutarne vrijednosti domaće valute. Revalvacija predstavlja zakonskim putem provedeno povećanje vrijednosti domaće valute u odnosu na njezin standard, odnosno zakonsko povećanje intervalutarne vrijednosti domaće valute utvrdili su Srb i sur. (2003.).

3.3. Funkcije novca

Izučavanje funkcije novca je svedeno na ulogu u robnoj proizvodnji i razmjeni. Dijelimo ga u tri skupine: klasična funkcija novca, suvremena funkcija novca, numizmatička funkcija novca.

U klasičnu funkciju novca spadaju: novac u funkciji mjere vrijednosti i mjerila cijena, srodno tome imamo novac u funkciji sredstva prometa, novac kao platežno sredstvo, te funkcije zgrtanja blaga i funkcija svjetskog novca. Novac u funkciji mjere vrijednosti i mjerila cijena predstavlja materijal za izražavanje robnih vrijednosti preko robe i novca kao općeg ekvivalenta, odnosno novac svojom vrijednošću izražava vrijednost i količinu vrijednosti svih ostalih roba i to određenom količinom zlata koje u načelu sadrži jednaku količinu društveno potrebnog rada. Vrijednost robe (usluge) izražena u novcu predstavlja cijenu. Određenom količinom (težinom) i finoćom (čistoćom) novčanog materijala novca obnaša funkciju. Putem mjerila cijene ostvaruje se funkcija novca kao mjere vrijednosti, s tim da sve dok država ne izmjeni količinu zlata u novčanoj jedinici, mjerilo cijena ostaje nepromjenljivo utvrdili su Srb i sur. (2003.).

Novac u funkciji sredstava prometa u razmjeni robe vodi do promjene u procesu razmjene. U funkciji prometa količina novca zavisi će od brzine optjecaja novca, visine robnih cijena i količine robnih fondova. Ono što je karakteristično za ovu funkciju novac je prisutan u gotovini utvrdili su Srb i sur. (2003.).

Začetci funkcije novca kao platežnog sredstva su rente i lihvarska zaduženja, dok daljnje jačanje ove funkcije novca su krediti, promet na veliko, depozitni novac. U ovoj funkciji kretanje robe od prodavača prema kupcu nije praćeno istovremenim kretanjem novca od kupca prodavaču. U cilju ove funkcije je sam novac, a ne prodaja radi kupovine druge robe.

Funkcija zgrtanja blaga predstavlja posjedovanje novca u određenom obliku imovine koji želimo zadržati. Ovom funkcijom novac povlačimo iz optjecaja. Funkciju zgrtanja blaga sprovodimo u obliku novčane robe (npr. teauriziranjem srebrnih i zlatnih moneta, nakita, poluga, konvertibilnih valuta). Čuvanje novčane robe kod kuće se zamijenio štednjom i pravljenjem rezervi u bankama. Zgrtanje blaga ima lošu karakteristiku, a to je da novac

miruje, odnosno izvučen je iz procesa reprodukcije, u ekonomskom smislu remeti efikasno funkcioniranje privrede utvrdili su Srb i sur. (2003.) .

Samo punovrijedni novac može obnašati funkciju svjetskog novca. Ova funkcija predstavlja novac koji izlazi iz unutarnjeg prometnog područja pojedinih zemalja. U tom slučaju on gubi sve nacionalne značajke odnosno cijenu, znakove, mjerila i oblik te se vraća u oblik plemenitog metala tj. zlata. U međunarodnim ekonomskim odnosima novac se pojavljuje kao mjera vrijednosti, odnosno kao društveno utjelovljenje bogatstva, kao platežno sredstvo te kao opšte kupovno sredstvo. Na svjetskom tržištu novac funkcionira kao roba kojem je prirodni oblik ostvarivanje ljudskog rada.

U suvremenoj funkciji novca upotrebljava se fiducijarni odnosno fiat novac. U ovom sustavu postoje četiri funkcije. Prva funkcija predstavlja funkciju sredstva razmjene koja se odnosi na novčani opticaj i rješavanje problema dvostruke podudarnosti. Druga funkcija je funkcija obračunske jedinici u kojoj za utvrđivanje cijena robe i usluga služi novac. Zatim imamo funkciju standarda odgođenih plaćanja preko zaštite vjerovnika odnosno kamata, jamstva te garancije. Štednja i teaurizacija predstavljaju četvrtu funkciju kao zalihe vrijednosti.

Karakteristike za numizmatičku funkciju novca su konzerviranje vrijednosti, tržišna funkcija, skupljanje, čuvanje, kategoriziranje, nacionalni prestiž i kontinuitet, te tehnološka funkcija numizmatičkog novca utvrdili su Srb i sur. (2003.).

3.4. Anketno istraživanje

Anketno istraživanje je provedeno u Google aplikaciji „Google obrasci“. Anketa zadrži 18 pitanja. 115 ispitanika je pristupilo ispunjavanju ankete sa područja Republike Hrvatske. Vremensko razdoblje ispitivanja je od lipnja 2020. do srpnja 2020.

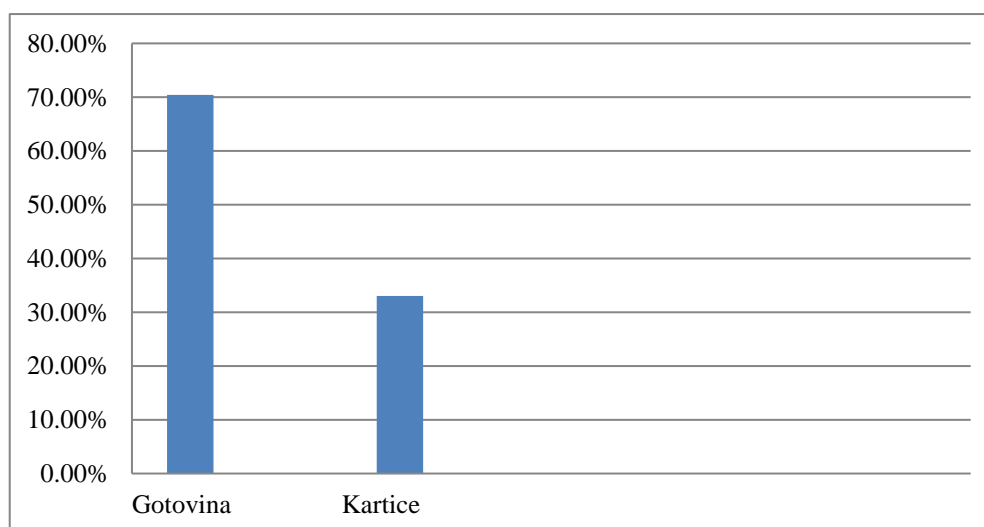
Ispitanici koji su pristupili ispunjavanju ankete podijeljeni su u 5 starosni grupa. Anketi su smjeli pristupiti samo punoljetne osobe. Pet starosni grupa kategorizirani su: u dobi od 18-24 godine, 25-34 godine, 35-44 godine, 45-54 godine te od 55-65 godina. Najviše je anketi pristupilo ljudi od 18-24 godine, odnosno mlade inspirativne osobe, čak 73-oje tj. 63,5%. Druga dob koja je imala najveći broj jeste dob od 25-34 godine kojoj je pristupilo 18-ero ljudi, odnosno 15,7% . Anketu je ispunilo 10 osoba u dobi od 35-44 godine odnosno 8,7%. U dobi od 45-54 godine 12 osoba, tj. 10,4%. Najmanje su anketu ispunjavali u dobi od 55-65 godina, samo dvije osobe u udjelu 1,7% (Tablica 1).

Također, prema podacima u Tablici 1 anketi je pristupio veći broj ženske populacija 70,4% (81 osoba), dok od muške populacije oko 29,6% (34 osobe).

Tablica 1. Broj ispitanika po dobi i spolu

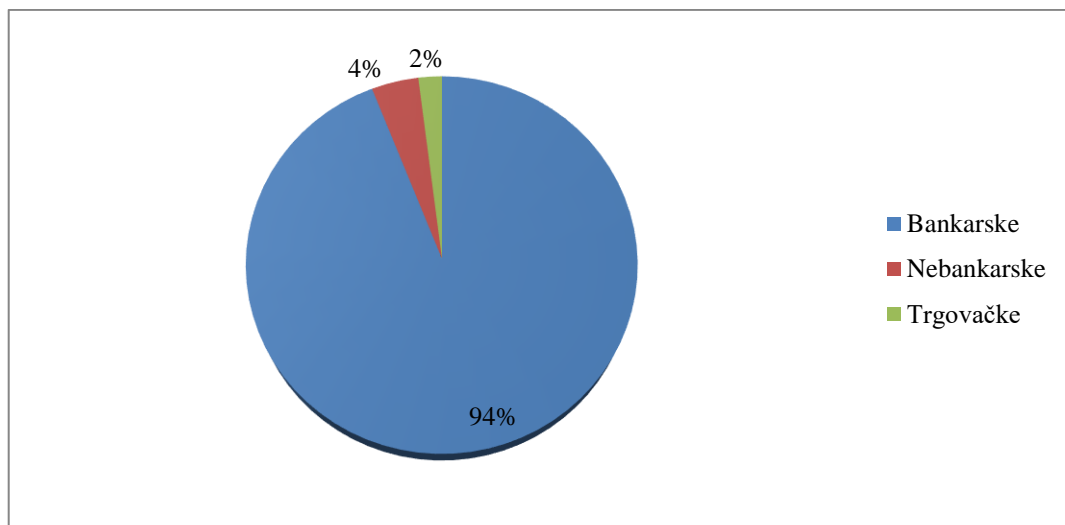
Dob ispitanika:	
18-24 godine	63,5%
25-34 godine	15,7%
35-44 godine	8,7%
45-54 godine	10,4%
55-65 godine	1,7%
Spol ispitanika:	
Muško	29,6%
Žensko	70,4%

Novac u kojem obliku se može odmah upotrijebiti nazivamo gotovinom. Gotovina se sastoji od novčanica i metalnog novca. Novčanu masu odnosno monetarnu masu čini novac koji je u opticaju. Iako danas se sve više upotrebljava oblik plaćanja u robnom prometu bez gotovine. Poseban interes za upotrebu gotovog novca u plaćanjima imaju monetarne vlasti zbog sprječavanja porezne evazije i praćenja novčanih tijekova. Plastični novac koji je danas najčešće u upotrebi su kartice. One su se pojavile od 1950. godine, Diners. Oblik bezgotovinskog instrumenta plaćanja koji ukoliko se plaća usluga kartice vrši uplatom u gotovini na blagajni može biti i polugotovinski utvrdili su Srb i sur. (2003.). Prilikom anketiranja većina ljudi pretežito koristi gotovinu točnije 70,4% odnosno 81 osoba, dok njih 33% tj. 38 osoba koriste kartice (Grafikon 1).

Grafikon 1. Prikaz broja ispitanika po plaćanju

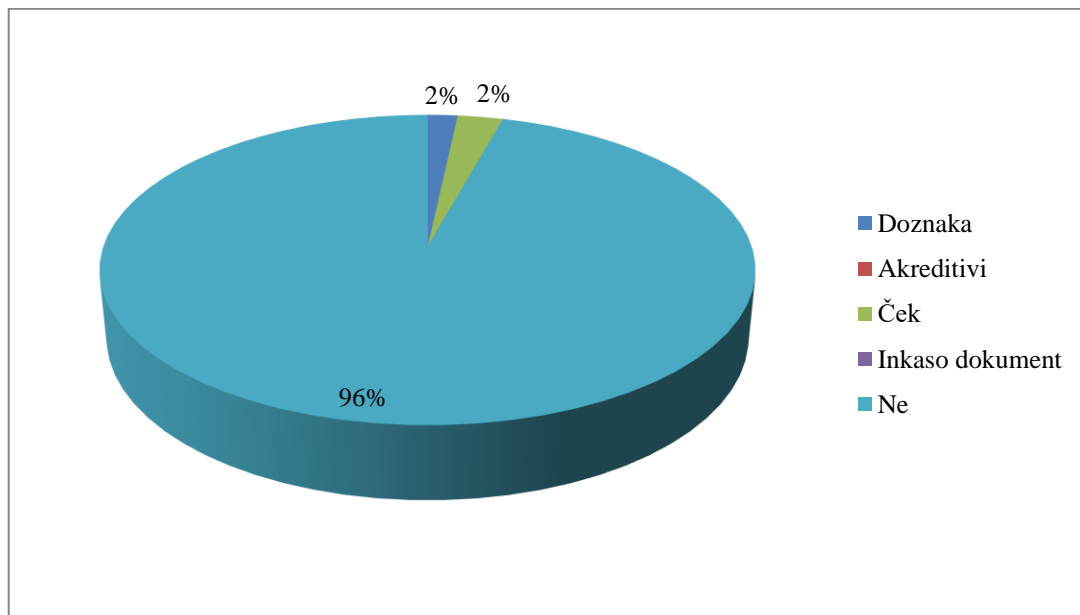
Postoji više vrsta kartica: bankarske kartice, nebankarske kartice te trgovačke kartice. Također, imamo podjelu kartica prema mogućnosti koje pružaju korisnicima: pretplatne kartice, debitne, troškovne, kreditne, te Purchasing kartice. Postoji jako puno prednosti plaćanja karticom: prednost plaćanja u inozemstvu, sigurnost u plaćanjima, mogućnost obročne otplate, ne postoje ograničenja glede iznosa koji se plaća, mogućnost podizanja gotovine, odsustvo potrebe za gotovinom u svakom trenutku utvrdili su Srb i sur. (2003.). Prema anketnom istraživanju najviše se koriste bankarske kartice čak 94,00% u odnosu na nebankarske, i trgovačke kartice (Grafikon 2).

Grafikon 2. Broj ispitanika o vrsti korištenja kartica

Neizostavni dio gospodarskog sustava je platni promet. Temeljna funkcija platnog prometa je da omogućava učinkovite i sigurne uporabe novca kao sredstva plaćanja te i izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija tj. prijenos sredstava od platitelja do primatelja plaćanja. Veliki značaj u tome svemu ima središnja banka, zapravo za uspješno funkcioniranje platnog prometa u zemlji kao i za cjelokupni financijski sustav i njegove suradnike. Jedan od instrumenata platnog prometa je bankovna doznaka koja predstavlja instrument plaćanja u platnom prometu inozemstvu s kojim jedna banka po nalogu svojeg komitenta nalaže drugoj banci-korespondentu isplatu određene svote korisniku. Najčešći i najsigurniji instrumenti plaćanja su akreditivi. Pomoću kojih nalogodavac stavlja korisniku na raspolaganje preko banke određeni iznos deviza, s tim da korisnik mora ispuniti ugovorene uvjete iz akreditiva za isplatu iznosa akreditiva. Instrument plaćanja i instrument osiguranja plaćanja je ček koji osigurava raspolaganje novcem koji se nalazi kod drugoga. Inkaso dokument je naplata potraživanja prodavatelja temeljem prezentacije dokumenata

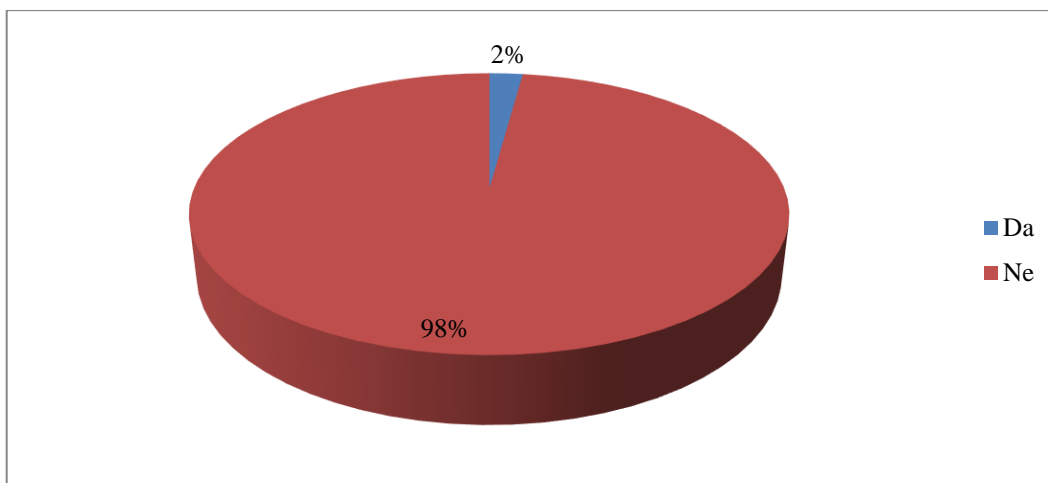
utvrdili su Srb i sur. (2003.). Većina ispitanika u anketi ne koristi instrumente platnog prometa točnije njih 96,00%, dok nekolicina njih upotrebljava čekove i doznake (Grafikon 3).

Grafikon 3. Broj ispitanika o instrumentima platnog prometa

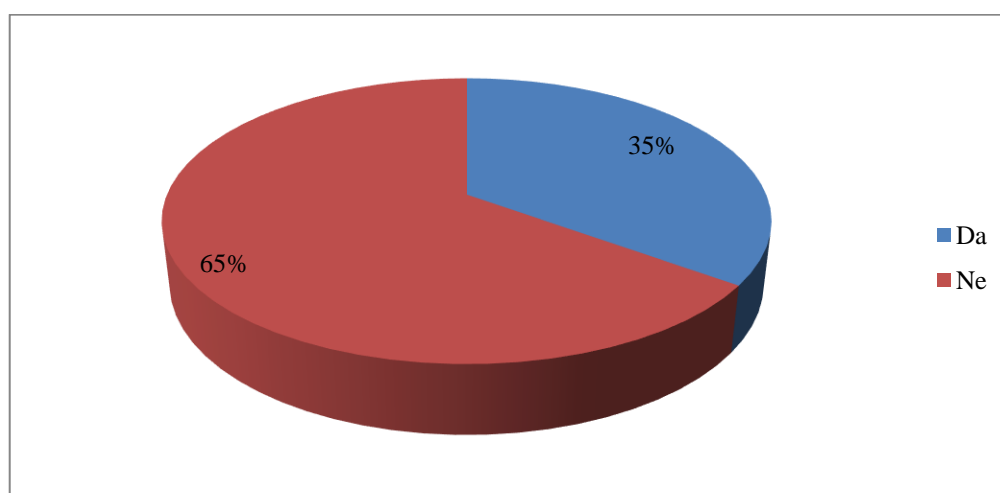
S obzirom da imamo različite oblike štednje kao što su: dječja, stambena, rentna, štednja s višekratnim uplatama, oročena, štednja po viđenju i ne bankovni oblik štednje. Prema anketnom istraživanju najviše ljudi štede u ne bankovnom obliku (75,7%) i u štednji s višekratnim uplatama. Ispitanici najviše štede u valutama Hrvatske kune 71,3% i u Eurima 27,9%.

Digitalni zapisi o određenim vrijednostima koje su pohranjene u digitalnim bazama zovemo kriptovalute. Kriptovaluta predstavlja matematički pristup zaštite informacija. Digitalni novac koji postoji samo na internetu i koji ne izdaje niti nadzire središnja banka. Postoje samo u elektronskom obliku i imaju osobine prave valute. Samo 7% ispitanika planira ulagati u kriptovalute, dok njih 98,0% ne planira (Grafikon 4).

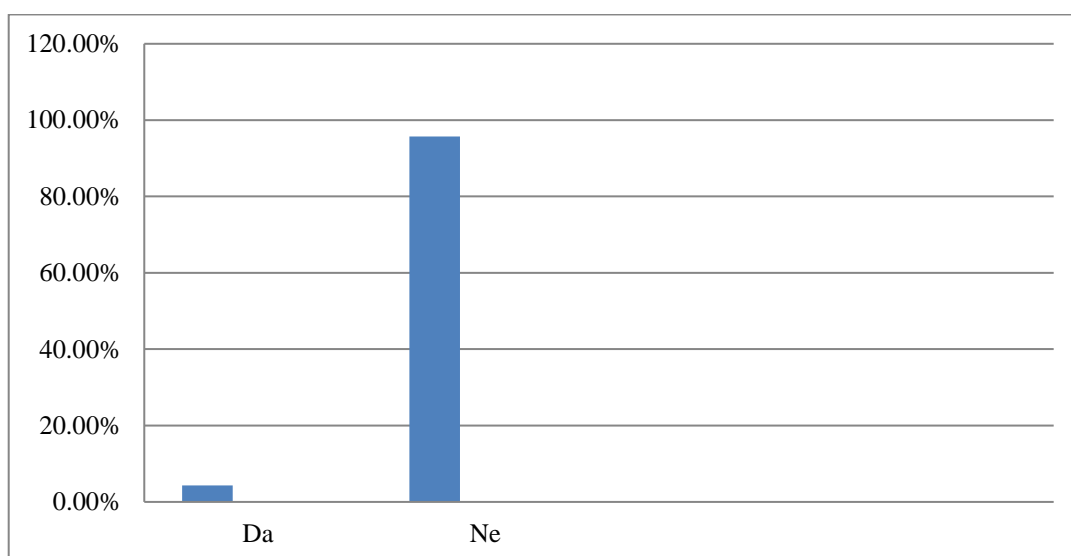
Grafikon 4. Broj ispitanika o kriptovalutama

Elektronički oblik plaćanja predstavlja prijenos podataka koji se odvija elektronički, odnosno prijenos podataka se odvija bez kolanja dokumenata. Temelji se na računalnoj komunikaciji kao i na globalnim komunikacijskim mrežama. Da bi imali sigurna elektronička plaćanja moramo imati privatnost, integritet poruka, identifikaciju korisnika te nemogućnost opovrgavanja obavljene transakcije. Jedno od najpoznatijih elektroničkih oblika plaćanja je Paypal. To je sustav koji se temelji na postojećoj financijskoj infrastrukturi bankarskih računa te kreditnih kartica. Ovo se sve odvija u realnom vremenu i u funkciji plaćanja na globalnoj razini utvrdili su Srb i sur. (2003.). Prema podacima u Grafikonu 5 samo oko 35,00% ljudi koristi elektronske oblike plaćanja (41 osoba), dok ih ostali 65,00% ne primjenjuje (76 osoba).

Grafikon 5. Broj ispitanika o korištenju elektronskog oblika plaćanja

Vrijednosni papir kojim uplatitelj dokazuje svoj ulog u temeljnom kapitalu dioničkog društva predstavljaju dionice. Karakteristično za dionice je da ona daje prava, kao i određene obveze u društvu, također može biti i nasljedna. Vlasnički vrijednosni papir koji predstavlja udio u vlasništvu kompanije izdavatelja istog. Postoje dvije vrste dionica, a to su povlaštene i redovne. Prema anketnom istraživanju samo je 5-ero ispitanika (4,3%) investiralo u dionice, dok ostalih 110 ispitanika (95,7%) nije nikada (Grafikon 6).

Grafikon 6. Broj ispitanika o investiranju u dionice

Dioničko društvo čiji je predmet poslovanja novčanih depozita i davanje kredita kao i drugih plasmana u obavljanju djelatnosti jeste banka. Najvažnije funkcije banke su kreditiranje, primanje depozita, transfera, funkcija emitiranja vrijednosnih papira te mjenjačka funkcija. Imamo različite vrste banaka neke od njih su: specijalizirane banke, štedionice, ne bankovne institucije, depozitno kreditne banke, dok jedna od najvažnijih je Središnja banka (nacionalna i supernacionalne). U Republici Hrvatskoj najznačajnija banka je Hrvatska narodna banka. Njene funkcije su utvrđivanje količine novca u opticaju kao i utvrđivanje opće likvidnosti banaka, kontrola drugih banaka, izdavanje novčanica i kovanog novca utvrdili su Srb i sur. (2003.). Najviše ljudi imaju otvoren račun u bankama: Erste, Addiko, ZABA, RBA, PBZ i HPB prema anketnom istraživanju.

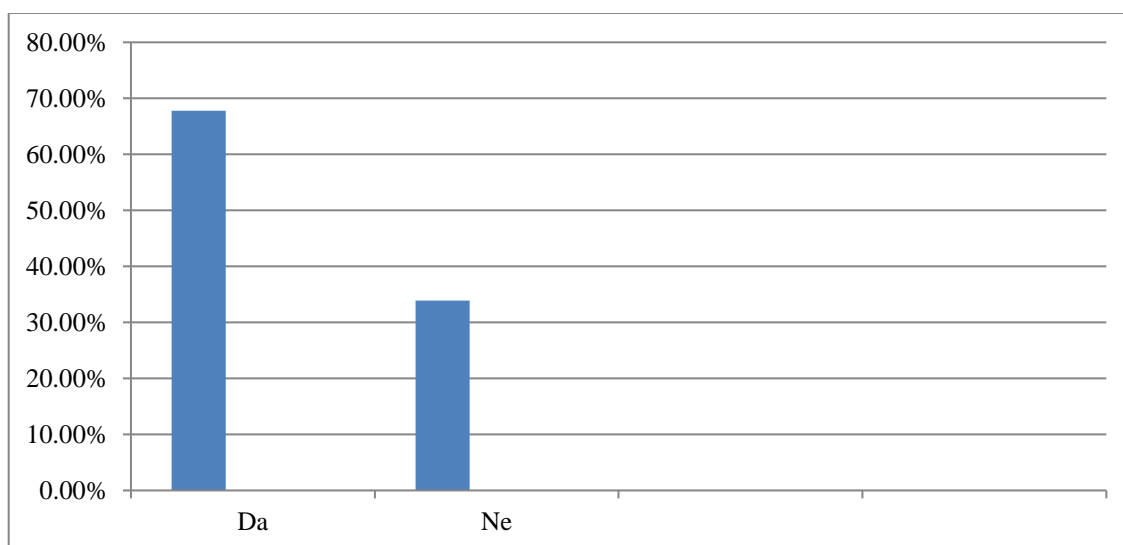
Samo mali udio ljudi i dan danas ima zlatne rezerve kod kuće svega 38,3% (44 ispitanika), dok ostalih 62,6% (72 ispitanika) nema. Zlatne rezerve u obliku nakita, poluga, dukata itd. Središnja banka zlatne poluge drži kao dio svojih deviznih rezervi, točnije pomoću njih osigurava opću i dugoročnu likvidnost države u međunarodnim plaćanjima.

Ustupanje određene novčane svote od strane financijskih organizacija, kao kreditora nekoj osobi uz obvezu da mu ih vrati u dogovorenom roku i plati pripadajuću kamatu predstavlja kredit. Postoji robni, trgovački i novčani kredit. Jedno od najvažnijih funkcija kredita jeste formiranje novčanih rezervi, ubrzavanje procesa reprodukcije, mobilizacija i koncentracija sredstava kao i osiguravanje kontinuiteta proizvodnje. Samo 12,2% ispitanika je odgovorilo da imaju kreditna zaduženja, dok ostalih 87,8% nema kredit. Dok u budućnosti i njih 48,7% (56 ispitanika) želi dignuti kredit, a ostalih 52,2% (60 ispitanika) ne planira imati kredit (Tablica 2).

Tablica 2. Broj ispitanika o kreditu

Imate li kredit?	
Da	12,2%
Ne	87,8%
Planirate li u budućnosti dignuti kredit?	
Da	48,7%
Ne	52,2%

U alternativnim mirovinskim fondovima štedi oko 11 ispitanika (9,6%), dok njih 103 (90,4%) ne štede prema podacima iz sprovedene ankete. Izostanak kriznih poremećaja ili prekomjerne kolebljivosti u financijskom sustavu podrazumijeva financijsku stabilnost utvrđuje Dumičić (2015.). Financijska stabilnost je jako bitna ljudima, čak njih 67,8% (78 ispitanika) se osjeća financijski sigurno, dok oko 33,9% (39 ispitanika) to ne osjeća (Grafikon 7).

Grafikon 7. Broj ispitanika o financijskoj sigurnosti

4. ZAKLJUČAK

Novac ima nevjerojatnu ulogu u našim životima i njegova vrijednost svakog dana je sve bitnija. Njegova vrijednost je neprocjenjiva, njegove funkcije su značajne. Rezultati ankete su pokazali da je novac jako bitan ljudima kao i financijska sigurnost koju on pruža. Sama njegova važnost provlači se još od njegove egzistencije.

U početku pojam novca je bio samo ideja, sredstvo koje olakšava čovjeku život i koji služi za razmjenu vrijednosti. Odnosno, papirnati i metalni znak kao i mjera vrijednosti roba i usluga koje koristimo prilikom kupnje i prodaje robe (usluga). Stvorio ga je čovjek za drugog čovjeka, s ciljem da se s njim upravlja, a ne obratno. S razvojem gospodarstva ljudi su dobili pogrešnu perspektivu o novcu. Vrijednost ljudi i uspjeh mjeri se sa količinom novca, kao i drugim parametrima (odjeća, automobili, razna putovanja itd.). Dakle, novac jeste bitan, ali su ga ljudi učinili prebitnim samo da bi podigli svojstvenu vrijednost u ogledalu, kao i u očima drugih ljudi.

Znači, novac je samo mijenjao svoj oblik. Prvenstveno je to bio robni novac, kasnije se pojavio reprezentativni novac u obliku novčanica koje su zamjenjivale određenu količinu zlata ili srebra. U razvijenim gospodarstvima imali smo fiducijalni novac koji izdaje središnja banka i ne može se zamijeniti unaprijed utvrđenom količinom zlata. Ukoliko središnje banke ne budu uspjele održati vrijednost novca stabilnom, fiducijarni novac će izgubiti svoju opću prihvaćenost kao sredstvo razmjene i privlačnost kao sredstvo pohrane vrijednosti.

Potrebno je naučiti razliku između imovine, novca, bogatstva, obilja i niza drugih financijskih pojmova s kojim se susrećemo, jer ukoliko sa manjom količinom novca nismo sretni, nećemo biti ni sa većom. U mnogim situacijama, nije bitna količina novca, nego način upravljanja njime.

Sušтина je da mi ne upravljamo novcem, nego novac upravlja nama. Kako god i što god činili, važno je samo da svjesno upravljamo svojim životom i svojim novcem koji je usklađen s onim tko smo mi i do čega nam je stalo.

5. POPIS LITERATURE

1. Alternativni investicijski fondovi, <https://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/regulativa/alternativni-investicijski-fondovi/>, pristupljeno 07.08.2020.
2. Banka, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Banka>, pristupljeno 07.08.2020.
3. Banka, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Banka>, pristupljeno 07.08.2020
4. Božina M. (2008.): Pravni aspekti monetarne suverenosti, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam Dr. Mijo Mirković, str. 3.
5. Dionica, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dionica>, pristupljeno 06.08.2020.
6. Dionice, <https://hrportfolio.hr/dionice>, pristupljeno 06.08.2020.
7. Dnevna tečajna lista kriptovaluta, <http://www.anicazna.com/KriptoValute>, pristupljeno 06.08.2020.
8. Dumičić M. (2015.): Kratak uvod u svijet makroprudencijalne politike, Zagreb, 3.str.
9. Elektronički sustav plaćanja, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/E/Elektroni%C4%8Dki-sustav-pla%C4%87anja>, pristupljeno 06.08.2020.
10. Financijska stabilnost i makrobonitetna politika, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/stability/html/index.hr.html>, pristupljeno 06.08.2020.
11. Functions of money, <https://www.cliffsnotes.com/study-guides/economics/money-and-banking/functions-of-money>, pristupljeno 13.08.2020.
12. Gotov novac, gotovina https://webhosting-wmd.hr/wmdmobile__rjecnik-pojmovi-g/web/gotov-novac-gotovina, pristupljeno 06.08.2020.
13. Gotovina, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/G/Gotovina>, pristupljeno 05.08.2020.
14. Hrvatska narodna banka, https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_narodna_bank, pristupljeno 07.08.2020.
15. Ima li Hrvatska zlatne rezerve?, <https://www.bankazlata.com/zlatne-rezerve/>, pristupljeno 06.08.2020.
16. Introducing money, <https://courses.lumenlearning.com/boundless-economics/chapter/introducing-money/>, pristupljeno 13.08.2020.
17. Ivanov M. i Maroshi V. (2019.): Bankarstvo i osiguranje 3, Zagreb, 9-24.str.
18. Kartice, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/K/Kartice>, pristupljeno 06.08.2020.

19. Kovač B. (2009.): Uloga novca u metastruktornoj promjeni tržišnog društva i globalna financijska kriza, Zagreb, 39-45. str.
20. Kredit, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33841>, pristupljeno 06.08.2020.
21. Kredit, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kredit>, pristupljeno 06.08.2020.
22. Kredit, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/K/Kredit>, pristupljeno 06.08.2020.
23. Kriptovalute, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kriptovaluta>, pristupljeno 07.08.2020.
24. Kriptovalute i blockchain, https://ec.europa.eu/croatia/cryptocurrencies_and_blockchain_all_you_need_to_know_hr, pristupljeno 06.08.2020.
25. Lovrinović, i M. Ivanov (2009.): Monetarna politika, Zagreb, RRiF - plus d.o.o., 22. str.
26. NCERT (2010.): Elektronički novac, Zagreb, 5-6. str.
27. Novac, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Novac>, pristupljeno 15.08.2020.
28. Novac, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44191>, pristupljeno 16.08.2020.
29. O platnom prometu, <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/o-platnom-prometu>, pristupljeno 16.08.2020.
30. Sadašnja vrijednost novca, <https://alphacapitalis.com/glossary/sadasnja-vrijednost/>, pristupljeno 16.08.2020.
31. Srb V. ; Matić B. ; Marković B. (2003.): Monetarne financije, Osijek, 5-20.str.
32. Središnja banka (HNB), <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/sredisnja-banka-hnb>, 15.08.2020.
33. Što je zapravo novac? Tko ga i kako kreira?, <https://www.zeneinovac.com/sto-je-zapravo-novac-tko-ga-i-kako-kreira/>, pristupljeno 15.08.2020.
34. Tkalec K. (2013/2014.): Novac kroz povijest, Zagreb, 105-107. str.
35. Zlatne rezerve, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=67300>, pristupljeno 06.08.2020